

Napredek in zločin

Vsak dan polnijo časnike in radijska poročila novice o strašnih zločinih: o umorih otrok iz naslade, o neštetih ubojih in umorih iz golega egoizma, o samomorih, o neverjetno predrznih roparskih napadih. Kako naj spravimo to v sklad z optimističnimi slavospevi o neprestanem napredovanju človeštva? Zdi se, da človeštvo sicer napreduje v tehniki in blaginji, ne drži pa koraka s tem moralni napredek.

Med francoskimi misleci in esejisti je Raymond Aron tisti, ki se največ ukvarja z vprašanjem, kako bosta racionalizacija in tehnološki razvoj vplivala na sodobno družbo. O tem razpravlja tudi v zanimivem članku z naslovom »Kaj bo leta 1984?« v katerem se opira na spoznanja, do katerih so prišli tudi Aldous Huxley, George Orwell in Oswald Spengler. Aron ne prikriva svojega pesimizma, vendar pa tudi ne izključuje popolnoma upanja v pozitivni razvoj, glede na rezultate svojih socioloških raziskav.

V članku pride namreč do naslednjih ugotovitev:

Na vprašanje, če znanstvena, tehnična, upravna in gospodarska racionalizacija vpliva tudi na duhovni razvoj in na človekovo socialno obnašanje, Aron ne da popolnoma pritrdilnega odgovora. Opaža se namreč, da znanstveniki, ki so na področju znanosti kritični in ravnajo tako, kakor je v skladu z razumom, v svojem življenju kot navadni ljudje, to je v svojem zasebnem in javnem življenju, niso enako previdni, pametni, ponižni in spoštljivi do dejstev. Zdi se, kot da bi se okužili od miselnosti drugih. Po Aronovem mnenju ni nikake nujne logične in znanstvene zveze med znanostjo in znanstvenim ravnanjem na drugih področjih. To je namreč odvisno samo od tega, če ima znanstvenik res kak ideal pri svojem znanstvenem delu in če se ga zaveda tudi v filozofskem smislu ter stremi po njem tudi zunaj znanstvenega področja.

Na vprašanje, če se posameznik kaj spremeni, ko je vključen v racionalni tehnični in birokratski aparat, in če postajajo politične in moralne ustanove vedno bolj racionalne pod vplivom znanstvene in tehnične racionalnosti, odgovarja Aron, da posameznik sicer kaže določeno racionalnost v proizvodnji ali v birokraciji, toda dokler ne razume organizacije v celoti in njenega namena, ne postane drugačen, kot je, in ni nujno, da bi postal racionalnejši zunaj področja svoje dejavnosti. Če človek opravlja racionalno delo, ne da bi ga razumel, to ne spremeni njegovega celotnega mišljenja in vse njegove osebnosti. A tudi če razume celotno organizacijo racionalizacije, se v resnici vendar mnogokrat ne spremeni, da bi postal razumnejši tudi v svojem lastnem življenju. Ven-

(Nadaljevanje na 3. strani)

VOJNA V VIETNAMU SE ZAOSTRUJE

Vsa poročila, ki prihajajo zadnje čase iz Vietnama, razodevajo, da postaja vojna v tej nesrečni deželi vedno bolj zagrizena in da zavzema vse večji obseg. Američani bombardirajo zadnje dni z letali Severni Vietnam tako silovito kakor doslej še nikoli in tudi spopadi na zemlji v Južnem Vietnamu postajajo vse bolj besni.

V nedeljo in v ponedeljek so izvedla ameriška letala tako število poletov nad severnim Vietnamom kot doslej še nikoli v dveh dneh. Bombardirala so železniške naprave v mestih Viet Tri, Vu Chu in Ha Gia; vsa tri leže približno 50 km severno od Hanoja. Južno od Hanoja pa so veljali letalski napadi predvsem mestoma Vinh in Thanh Hoa. Bombardirano je bilo tudi mesto Hon Gai v zaledju pristana Hai-phong.

V Južnem Vietnamu pa so letече trdnjave »B 52« bombardirale protiletalske postojanke in skrivališča gverilcev zahodno od kraja Quang Tri, nedaleč od »demilitariziranega« področja na meji. Tudi spopadi na zemlji so bili izredno hudi, posebno vzdolž meje z Laosom, kjer so naleteli ameriški mornariški strelci na redne severnovietnamske čete. Strelci napadajo dva griča, ki ju drže Severnovietnamci in ki predstavljata ključni postojanki za gverilce, ker z njiju varujejo dotok preskrbe za gverilce. Bitka za ta dva griča se je vnela v nedeljo in do hipa, ko to pišemo, so imeli ameriški strelci že 49 mrtvih in 156 ranjenih, Severnovietnamci pa okrog 180 mrtvih.

Razne izjave ameriških poveljnikov kažejo, da se bo vojna v Vietnamu še razširila.

Zdi se, da skušajo Američani izzvati odkrit spopad s Severnim Vietnamom. Severnovietnamski voditelji pa fatalistično zaupajo, da se bo končno vse končalo v njihovo dobro, in vse kaže, da še prav nič ne mislijo na kaka pogajanja. Za trpljenje vietnamskega ljudstva sta obe strani v bistvu brezčutni, ker jima gre samo za dosego političnih in strateških ciljev. Američani nočejo in ne morejo odnehati iz prestižnih razlogov, severnovietnamski voditelji pa so zapredeni, kot se da sklepati, v enako miselnost, kot je rodila pojav »kulturne revolucije« na Kitajskem in katere glavna značilnost je trdovratno vztrajanje v lastnih iluzijah in napačnih predstavah o svetu in zlasti o nasprotnikih, to je o Združenih državah.

Zato v Vietnamu še dolgo ni pričakovati miru, lahko pa se izcimi tam kak nepričakovan razvoj v obliki nenadnega ameriškega vdora v Severni Vietnam, če bo prišel Washington do prepričanja, da drugače ni mogoče končati vojne. V nedogled je najbrž ne misli nadaljevati, že zaradi političnih in gospodarskih posledic doma, kjer se pogloblja nevolja proti tej vojni.

Seveda pa bodo tvegale Združene države tak vdor samo v primeru, če jim bodo njihovi računi pokazali, da ni pričakovati zapletljajev s Kitajsko in Sovjetsko zvezo. Kitajska trenutno, kot kaže, ni v stanju, da bi se mogla spustiti v resen spopad z ameriško silo. Kaj bi v takem primeru napravila Sovjetska zveza, pa še ni mogoče reči. In to je tudi najnevarnejše tveganje vietnamske vojne — tveganje, ki bo vedno v zraku, dokler bo trajala ta vojna.

ITALIJA = DRŽAVA STAVK

V ponedeljek opolnoči se je začela po vsej Italiji 48-urna stavka občinskih nameščencev kot tudi nameščencev provinc, dobrotelnih ustanov in psihiatričnih bolnišnic (umobolnic). Po vsej Italiji stavka skupno okrog pol milijona delavcev in nameščencev teh kategorij. S stavko hočejo doseči boljše plače in boljše delovne razmere.

Javnost se takim stavkam niti ne čudi več. Komaj se konča ena vsedržavna stavka nameščencev kake uradniške kategorije, se že začne druga, če jih ne stavka več kar istočasno, tudi brez medsebojnega dogovora. Vse to postaja za Italijo že nekaj normalnega. Abnormalno bi bilo, če bi lepega dne brali, da ne stavkajo niti nobena kategorija državnih uradnikov, niti občin-

ski uslužbenci ali uslužbenci občinskih ustanov niti železničarji ali sodnijski pisarji niti nameščenci zavodov socialnega in zdravstvenega zavarovanja.

—0—

USTAVNE SPREMEMBE V JUGOSLAVIJI

V Jugoslaviji so stopile v veljavo ustavne spremembe, ki dajejo veliko večji pomen zboru narodov, ki bo pristojen za odnose med narodi in republikami. Preučujejo pa še nadaljnje ustavne spremembe, ki naj bi dale večjo avtonomijo republikam, zlasti v gospodarstvu in v socialnih zadevah.

Že dolgo je bilo slišati pritožbe, da prihaja republiška zakonodaja premalo do veljave nasproti zakonodaji federacije.

RADIO TRST A

♦ NEDELJA, 7. maja, ob 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rujanu; 10.15 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Giamburrascov dnevnik«. Peti del; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj...; 15.30 »Zlodjevi stolpi«, drama v treh dejanjih, ki sta jo napisala Bruno Corra in Giuseppe Achille, prevedel Mirko Javornik. Igra Radijski oder, režira Stana Kopitar; 17.30 Obisk v diskoteki, pripravlja Janko Ban; 18.30 Sodobne črtice in novele: Ziva Gruden: »Za spoznanje zrelejši«; 20.30 Iz slovenske folklorne: Lelja Rehar: V starih časih: »Ahtej se arešta«; 22.45 Antologija jazza.

♦ PONEDELJEK, 8. maja, ob: 11.40 Radio za šole (za srednjo šolo); 12.10 Liki iz naše preteklosti: »Damir Feigel«, pripravil prof. Rado Bednarik; 13.30 Prijubljene melodije; 17.25 Radio za šole (za srednjo šolo); 18.00 Odvetnik za vsakogar; 19.00 Tržaški pripovedniki: »Manlio Cecovini«, pripravil prof. Josip Tavčar; 21.00 Kulturni odmevi; 22.30 Romantični samospjevi Franca Schberta.

♦ TOREK, 9. maja, ob: 11.50 Zvočne razglednice; 12.00 Iz slovenske folklorne: Lelja Rehar: V starih časih: »Ahtej se arešta«; 17.20 Italijanščina po radiju; 17.35 Glasba za vaš transistor; 18.30 Iz niza javnih koncertov Radia Trst v sezoni 1966-67: Zbor »Jacobus Gallus« iz Trsta, pod vodstvom Ubalda Vrabca - Giovanni Pierluigi iz Palestrine: Ad Dominum; Tomas Luis de Victoria: O magnum mysterium; Giaches de Fonte: La qual in somm'è questa; Orlando di Lasso: Un dubbio vero; Ivan Grbec: Pa da bi znal, Pesem s Krasa (praizvedba), Pesem upora (praizvedba); 19.10 Plošče za vas; 20.30 Karol Szymanowsky: »Kralj Roger«, opera.

♦ SREDA, 10. maja, ob: 11.40 Radio za šole (za prvo stopnjo osnovnih šol); 12.40 Pomenek s poslušavkami; 13.30 Glasba iz filmov in revij; 17.25 Radio za šole (za prvo stopnjo osnovnih šol); 18.00 Ne vse, toda o vsem; 19.10 Higiiena in zdravje, pripravil dr. Rafko Dolhar; 19.25 Zbor »Giuseppe Verdi« iz Ronk, vodi Giorgio Kirschner; 20.30 Simfonični koncert; 22.30 Recital baritonista Vladimira Rudžjaka, pri klavirju Darko Lukić.

♦ CETRTEK, 11. maja, ob: 11.50 Glasbila in barve; 12.00 Za smeh in dobro voljo; 17.20 Italijanščina po radiju; 17.35 Glasba za vaš transistor; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 20.35 »Slepi potnik, ki ga ni bilo«. Radijska drama, napisal Aleksander Marodič. Igra Radijski oder, režira Stana Kopitar; 22.40 Slovenski solisti: Pianist Leon Engelman - Marij Kogoj; Chopiniana, Igor Štuhec; Preludij in Ciaccona.

♦ PETEK, 12. maja, ob: 11.40 Radio za šole (zaključna oddaja za obe stopnji osnovnih šol); 12.10 Med trznimi stojnicami, pripravila prof. Tone Penko; 13.30 Glasbeno potovanje okoli sveta; 17.25 Radio za šole (zaključna oddaja za obe stopnji osnovnih šol); 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Znani solisti v Trstu, 19.10 Moj prosti čas; 20.35 Gospodarstvo in delo; 21.00 Koncert operne glasbe.

♦ SOBOTA, 13. maja, ob: 11.50 Orkestri lahke glasbe; 12.00 Kulturni odmevi; 13.30 Semenij plošč; 15.00 Glasbena oddaja za mladino; 16.00 Avtoradio - zanimivosti in glasba za avtomobiliste; 16.15 Pregled italijanske dramatike. Pripravila Josip Tavčar in Jože Peterlin. Pirandellovi sodobniki; 17.20 Dialog — Cerkev v sodobnem svetu; 17.30 Otrokov pravljčni svet: »Zmagoviti Kendzo«, ljudska japonska pravljica; 18.30 Retrospektiva jazza; pripravila Sergio Portaleoni; 19.10 Družinski obzornik: »Družina — prva šola lepega vedenja«, ureja prof. Ivan Theuerschuh; 20.35 Teden v Italiji; 20.45 Zenski vokalni kvartet iz Ljubljane; 21.00 Za smeh in dobro voljo. Besedilo Danila Lovrečiča; 21.30 Vabilo na ples; 22.30 Za prijeten konec tedna.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

Onemogočeno slovensko romanje h Gospe Sveti

Za prihodnji teden je bilo napovedano široko zasnovano romanje Slovencev h Gospe Sveti na Koroško. Priprave v vseh treh slovenskih škofijah so bile v polnem teku. Rojakom iz Slovenije so se nameravali pridružiti tudi verniki iz naših krajev. Računali so, da bo vsega skupaj kakih 15.000 udeležencev.

Te dni so pa prišla obvestila, da nameravanega romanja ne bo. Pojavile so se nekatere težkoče, ki so ali bodo onemogočile zamisel k spomenikom slovenskega pokristjanjenja. Baje igra vlogo dejstvo, da ni dobiti dovolj avtobusov za prevoz tolikega števila romarjev. Z avstrijske strani so pa menda navedli pomisleke, da ni okoli Celovca dovolj parkirnih prostorov za tako veliko število avtobusov.

Čudna reč, na eni strani jih je premalo, na drugi pa bi jih bilo preveč...

Novice po svetu

Bob Kennedy se je zavzel za konec bombardiranja Severnega Vietnama, češ da bi bil to prvi korak do konca vojne. Ni znano, zakaj je prepričan o tem, ker Ho Chi Minh ne pritrjuje temu mnenju.

V Londonu so neznan roparji napadli tovorni avto, ki je vozil 1700 kg zlata, zvezali tri stražnike in odpeljali zlati tovor, vreden 1,312.000.000 lir.

V italijanski zbornici se vodi žolčna diskusija o metodah italijanske tajne obveščevalne službe, ki je nadzorovala tudi nekatere politike. V zadevo so tako ali drugače zapleteni tudi Taviani, Pacciardi in La Malfa.

Zena sovjetskega ministrskega predsednika Kosigina je umrla za rakom. Stara je bila 60 let. Možu so sporočili njeno smrt prav med prvomajsko paradjo. Molče je stolp s tribune.

Osebnost Stalinove hčere

Stalinova hči je zdaj v Združenih državah, kjer se pogaja za prodajo svojih spominov. Ponujajo ji pol milijarde lir. Zvedelo se je tudi, da je stanovala v Švici v ženskem samostanu »Visitation« blizu Freiburga.

V Združenih državah se je zelo dobro izkazala na tiskovni konferenci in pravilno poudarila, da je ljubila svojega očeta in da so za tisto, kar je počenjal, odgovorni tudi drugi partijski voditelji, ki se zdaj delajo nedolžni. Povedala je tudi, da se je dala krstiti in da je molila za očeta, ko je sama bdeła ob njegovem truplu. Na vse je napravila vtis zelo inteligentne in plemenite ženske.

Kar zadeva njen beg, je dejala, da se je odločila zanj zato, ker se je počutila v Sovjetski zvezi preveč osamljena. Zdaj so se je vsi izogibali.

ZA ŠE BOLJŠE ŠPORTNE STIKE MED NAŠO DEŽELO IN SLOVENIJO

V okviru kulturnih povezovanj med obmejnimi pokrajinami igra nedvomno vlogo tudi športno udejstvovanje.

PLEBISCIT ZA JUŽNO TIROLSKO

Razprave o rešitvi južnotirolskega vprašanja so začle v gluho lozo. Ustavile so se pri takoimenovanem »paketu«, to je pri ponudbah rimske vlade. Javnosti niso popolnoma znane, Južnotirolska ljudska stranka pa jih v načelu sprejema. Toda samo v načelu, ker izjavlja, da morajo biti pred proglasitvijo potrjena tudi mednarodna jamstva za njih uresničitev, Italijanska vlada pa to zahtevo odklanja, češ da bi to pomenilo vmešavanje tujih sil v notranje državne razmere.

Medtem se pa nadaljujejo demonstracije, doma z bombami, v Avstriji pa s protestnimi sprevidi. Zadnje so bile demonstracije v Innsbrucku, prejšnji teden pa v Linzu. Kot govorniki so nastopali tirolski podguverner Gamper, predsednik irendentističnega društva »Iselbergbund« Krannebitner in Roza Ebner, žena zaprtega atentatorja Ebnerja. V protestnem sprevidu je korakal tudi Georg Klotz v uniformi majorja južnotirolskih strelcev.

Demonstranti so zahtevali, naj se proglasi neuspeh dvostranskih pogajanj med Italijo in Avstrijo in naj se izvede v Južni Tirolski plebiscit, da pride do izraza ljudska volja glede državne pripadnosti.

Britanski ministrski predsednik Wilson je naznanil, da bo Velika Britanija uradno zaprosila za vstop v Skupni evropski trg. To bo velik zgodovinski dogodek za Evropo.

Novi predsednik vlade SR Slovenije bo baje Stane Kavčič, ker odhaja sedanji predsednik Janko Smole v Beograd, kjer bo sprejel važno funkcijo.

Koroški Slovenci so priredili spominske slovesnosti za 25. obletnico izselitve več sto koroških slovenskih družin po hitlerjancih. Glavna spominska slovesnost je bila v nedeljo, 23. aprila, v Celovcu.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 7. maja, nedelja: Stanko
- 8. maja, ponedeljek: Miha, Miša
- 9. maja, torek: Gregorij, Griša
- 10. maja, sredo: Izidor, Antonin
- 11. maja, četrtek: Ziga
- 12. maja, petek: Pankracij, Uglješa
- 13. maja, sobota: Servacij, Jasna

Napredek in zločin

(Nadaljevanje s I. strani)

dar pa znanstvena in tehnična racionalizacija po Aronovih ugotovitvah le nekoliko vpliva na moralno pojmovanje, zlasti s svojo univerzalnostjo, ker se ne ozira na pregrado med rasami in narodi. Individualne razlike namreč niso več važne v delovnih odnosih racionalnega aparata. Važna je samo racionalnost teh odnosov. V tem smislu pospešuje danes racionalizacija univerzalistično pojmovanje morale.

V tem vidijo nekateri napredek, v resnici pa je po Aronovem mišljenju to samo ideal, ki so ga nekatere skupine le nepopolno uresničile. Ta ideal je namreč mnogo težje uresničiti kakor ideje v preteklosti, ki niso zanikale zakonov o dejanski neenakopravnosti. Potrebno je razlikovati med napredkom v idealih in napredkom v dejanjih — nadaljuje Aron.

Znanstvena racionalizacija utira pot ideji univerzalne družbe vsega človeštva. Ideal 20. stoletja je višji od idealov vseh zaprtih družb preteklosti, ki so dopuščale moralne pregrade med rasami in narodi. Hkrati pa je nasprotje med tistim, kar bi moralo biti, in tistim, kar je, v naši dobi očitnejše kot kdaj prej. Če bi merili čednosti človeka po njegovi zvestobi vrednotam, katere izpoveduje, bi morali reči, da je naša doba slabša, kot so bile prejšnje, saj vsa evropska zgodovina ne premore hujšega primera kot je »racionalno« pokončavanje milijonov Judov v našem času.

Na to bi lahko kdo pripomnil, da so to samo prehodni pojavi. Toda je možno z gotovostjo reči, da bodo postale države in navade v bodočnosti boljše, kot rezultat znanstvene in tehnične racionalizacije? Lahko se reče, da bodo v znanstveni dobi vsi vladajoči vladali, sodeč po njihovih besedah, demokratično, v imenu ljudstva, proletariata, rase itd., toda dokazano je že, da ta gesla ne iz-

ključujejo najhujših oblik tiranije. Tehnična in upravna racionalizacija torej ne more biti sama sebi namen in ne jamči tudi moralnega napredka. Dejanski napredek, tudi kar zadeva moralne odnose med ljudmi, si lahko obetamo po Aronovem mnenju samo v tem smislu, da bo tehnična racionalizacija vedno bolj zadovoljevala osnovne človekove potrebe v pogledu hrane, obleke in stanovanja ter mu puščala vedno več prostega časa, ki je potreben za kulturno ustvarjanje in kulturne užitke. Prosti čas, ki ga je uživala v preteklosti samo elita, ki je pustila druge delati zase, da se je sama lahko ukvarjala s kulturo, bo v bodoče omogočil vedno širšim plastem in končno vsemu človeštvu, da bo uživalo kulturo. Samo če bo to doseženo, se bo lahko reklo, da pomeni znanstvena in

tehnična racionalnost korak naprej v človeškem napredku. Vendar pa ni nikake gotovosti, da bo res tako. Kvaliteta eksistence namreč ni določena po količini dobrin, s katerimi lahko vsak človek razpolaga.

—0—

Novice po svetu

Holandija je dobila po več kot sto letih moškega prestolonaslednika. Sedanji prestolonaslednici princezinji Beatrici in princu Klausu se je namreč rodil sinček, ki je bil krščen na ime Claus Bernard Wilhelm. Nad sto let že vladajo Holandijo ženske — a ne ravno slabo.

Koroška dežela se trudi za ustanovitev univerze v Celovcu. Zdi se, da bo to prej ali slej doseglja.

„EXPO 67“

Pod tem imenom so v petek odprli svetovno razstavo v Montrealu. Kanada si je priborila to čast, ker obhaja prav letos stoletnico svoje samostojnosti. Na razstavišču je zastopanih 63 držav. V velikanskih dvoranah in lopah prikazujejo najvišje dosežke človekove tehnike in iznajdb, ki segajo že v svet fantastičnosti.

Že prvi dan se je gnetlo na razstavnih prostorih nad stotisoč ljudi. Razstava bo odprta 183 dni. Pričakujejo, da si jo bo v tem času ogledalo najmanj 20 milijonov obiskovalcev. Napovedani so tudi obiski ameriškega, francoskega in zapadnonemškega državnega predsednika. Pričakujejo pa še druge državne poglavarje, nad 50, med temi tudi Fidela Castra, kar povzroča precejšnje preglavice kanadski varnostni policiji.

O razsežnosti kanadske svetovne razsta-

ve dobimo pojem tudi, če upoštevamo, da so stroški za pripravo požrli že 650 milijonov dolarjev.

—0—

SKRB ZA STOLP

V Sovjetski zvezi so sestavili komisijo, ki naj bi proučila, kako naravnati sloviti poševni stolp v Pisi. Strokovnjaki pod vodstvom profesorja Tupoleva iščejo vse možnosti, da bi rešili zgodovinski stolp, ki se stalno bolj poševno nagiblje. Inženir Malenkov je izdeloval načrt, da bi temelje ojačili z jeklenimi prečniki. Ta dela bi pa požrla tudi 200 milijonov lir.

Nekam čudno se zdi, da se sovjetski znanstveniki tako zanimajo za znameniti pisanski stolp. Meščanom v Pisi pa menda še bolj, ker nihče ne pove, odkod bodo prišli tisti milijoni.

DOKTOR SMRTI

4

LEV DETELA

Pozneje je nekaj časa delal v drogeriji in pravili so, da se je prav nemogoče obnašal. Vodjo podjetja je stalno sramotil, nekega dne pa je v izložbo vtaknil velik plakat z napisom:

Kugo in garje, glide, uši,
stenice in komarje se prinas za-
stonj dobi!

Takoj nato so ga odpustili. Nekaj časa se je klatil po podeželju in bil deset dni celo zaprt zaradi neke tatvine, pozneje pa se vendarle umiril in se vpisal na univerzo. Postal je pomemben znanstvenik, univerzitetni profesor in akademik. Pred kratkim so časopisi poročali, da je odkril poseben in popolnoma nov element v vesoljstvu, takoimenovana zelena telesa ali verde, ki bistveno vplivajo na človeški značaj, namreč na človekove male možgane. Zadeva me je takoj pritegnila in ker sem nameraval spisati fantastičen roman, so mi nova odkritja toliko bolj prav prišla. Sklenil sem, da profesorja, ki ga nisem videl že deset let, obiščem...

Zamorec je z lesenimi kretnjami podrsal po pragu, izginila sva v notranjosti hiše. Stopnišče je bilo pogrnjeno z živordečo preprogo, v kateri se je udušil vsakršen korak.

Zamorec je prižgal zelene luči, spolzeia sva mimo nagačenih medvedov, eksotičnih rastlin, okostij predpotopnih živali in nenavadno velikih kamnov.

V prvem nadstropju se je zamorec ponovno ustavil. Najina pogleda sta se zadela in zdelo se mi je, da me gleda mrlič: zamorčeve oči so bile mrtve, vodene, kot da bi me gledala dva kamna! Zamorec je iztegnil roko, odprl bela vrata, ki jih prej sploh nisem opazil, in se ponovno priklonil.

Šel sem v prostor. Na nasprotnem koncu popolnoma prazne sobe je za pisalno mizo sedel profesor Kvadratnik: njegova glava se je sklanjala nad morje papirjev, nad njegovo glavo je visela, o čudo, velika kletka z rumenim papagajem!

Kvadratnik je dvignil glavo: njegovih oči nisem mogel videti, saj so bile skrite za nadvse debeli leči naočnikov, pač pa sem v izbočenih profesorjevih lečah zagledal samega sebe, z izmaličeno glavo, z zverženim trupom in z nogami navzgor!

Profesor Kvadratnik

»Torej si prišel!« je spregovoril Kvadratnik in se skušal nasmehnuti. Toda njegov

obraz je bil otrdel, nasmeh se mu ni posrečil, pač pa se je njegovo obličje izrodilo v neprijetno masko papagaja!

»Mohamed!« je zakričal Kvadratnik in pozvonil z bakrenim zvončkom.

Zamorec, ki sem ga že poznal, je z lesenimi kretnjami pridrsal v sobo, se priklonil in onemel:...

»Prinesi za gospoda pisatelja in za mene močno turško kavo. Danes bom delal vso noč... Prinesi hitro.«

Zamorec se je priklonil in se odplazil na hodnik. Začudeno sem ga zasledoval s pogledi.

Kvadratnik me je spet ošinil z obličjem brez oči, potem pa je rezko spregovoril:

»Slišal sem, da si imel nesrečo. V krčmi bi te kmalu pobili.«

»Ja, neverjeten dogodek... Blaznež je spominjal na neandertalca.«

»Srečo si, imel, Primož,« je vznemirjeno povzel profesor. »Predmestne krčme so nevarne. Tam se dogajajo neprijetne stvari, posebno v tem jesenskem času, v teh viharjih in deževjih. Pa tudi zelena telesa so se nam nevarno približala. Njihov vpliv je vedno usodnejši, vedno več živčnih motenj povzroča njihova bližina in v dvesto letih, kot sem izračunal, bodo vsi ljudje znoreli, saj se bodo zelena telesa približala kar za tristo milijonov let...«

(Dalje)

Tržaškega

O proračunu dolinske občine

Konec minulega tedna je zasedal dolinski občinski svet, ki je med drugim razpravljalo o finančno-gospodarskem proračunu za leto 1967, ki predvideva 64,373.000 lir dohodkov ter 105,527.000 lir izdatkov. Primanjkljaj znaša torej 41,154.000 lir. Občinska uprava (KPI in PSI) ga misli kriti z najetjem posojila (20,884.000 lir), z državnim prispevkom (19 milijonov) ter dodatnimi davki (1,270.000 lir).

Po upravno-političnem poročilu župana se je pričela razprava, v katero so posegli svetovavci Slovenske skupnosti, ki so odoboru postavili številna vprašanja in priporočila glede potreb občanov v posameznih krajih. Svetovavec Zahar je predložil nujno zahtevo po ureditvi poti na borštansko pokopališče, Žerjal pa je pozval občinsko upravo, naj skrbneje pazi na skrivno odlaganje smeti na prepovedanih krajih ter na preveč predrzne nedeljske izletnike. Dr. Tul je ponovno sprožil vprašanje ureditve potokov v Dolini ter opozoril na potrebo po še enem javnem telefonu v Mačkovljah (na vrhu vasi). Vprašal je tudi za pojasnilo o občinskem in medobčinskem načrtu, ki sta še v izdelavi in od katerih bo odvisen bodoči obseg Industrijskega področja. V zaključni glasovalni izjavi je poudaril, da je stališče občinske uprave do najbolj perečih problemov občine (širjenje industrijske cone, postavitve obrata za predelavo smeti, ki ga je zavrnila miljska občina) nejasno in premalo izdelano. Opozoril je tudi na nezadovoljstvo občanov nad znatnim povišanjem davkov v zadnjem času.

Iz navedenih razlogov Slovenska skupnost ni mogla v celoti odobriti proračuna. Strinja se pa, da se zgradi moderna šolska telovadnica v Dolini, srenjska hiša v Gročani (Slovenska skupnost je zadevno prošnjo podprla na pokrajini), da se pravično

SREČANJE ZAMEJSKIH SLOVENCEV

V nedeljo je bilo v tržaškem Kulturnem domu drugo srečanje zamejskih Slovencev iz Avstrije in Italije. Poleg kulturnih predstavnikov sta bila navzoča tudi avstrijski generalni konzul v Trstu Otto Tries in jugoslovanski konzul Jože Gačnik.

V imenu Slovenske prosvetne zveze je goste, zlasti pevce, pozdravil profesor Ubald Vrabec, ki je poudaril, kako je v najtežjih časih prav pesem vlivala poguma tlačenim. Za njim je govoril predsednik Zveze levo usmerjenih slovenskih organizacij na Koroškem dr. Franc Zwitter. Dotaknil se je tudi vprašanja manjšinskega zastopstva v pluralistični družbi, ki ne sme biti monopol ene skupine. Hotel je pokazati na koroški vzgled, kjer obe strešni politični organizaciji koroških Slovencev, to je Narodni svet koroških Slovencev in Zveza slovenskih organizacij, v političnih zadevah skupno nastopata. Njegove besede so imele nekaj prizvok ob kresanju mnenj, kaj pomeni manjšinsko predstavništvo.

Po govorih je bil uspel pevski koncert koroških in domačih pevskih zborov. Zaključilo ga je 150 pevcev, ki so mogočno zapeli Vrabčevo »Zdravljico« pod skladateljevim vodstvom.

in čimprej rešijo gročanske jusarske pravice, da se uredi smetarska služba in izvršijo druga javna dela.

Po teh izjavah se noben svetovavec Slovenske skupnosti ni več prigljal k besedi, le svetovavec Kosmač je zatem iz neznanih razlogov odšel iz dvorane, pred glasovanjem o proračunu. Vrnil se je šele naslednji dan z izjavo, ki ni imela nobene zveze z dnevnim redom seje.

Med razpravo o razlaščenju se je župan precej hvalil z delom drugih. Povedal je namreč iste stvari, ki jih je že dosegla Slovenska skupnost s sporazumom s strankami leve sredine. Slovenski dnevnik pa je vso zadevo prikazal tako, kot da bi bila zrasla na zelniku dolinskega župana. Dolinčani in slovenska javnost pa vedo, da smo glede razlaščenja vsaj nekaj dosegli samo na odločen pritisk Slovenske skupnosti.

L. T.

PRAZNOVANJE 1. MAJA NA TRŽASKEM

Lepa, sončna nedelja in malo manj sončen ponedeljek, v katerem pa je padlo proti večeru samo par kapelj dežja, sta omogočila na Tržaškem prijetno praznovanje 1. maja. Dva praznična dneva skupaj sta zvalila marsikoga na daljši izlet. Na mejnih prehodih v Jugoslavijo je bila oba dni gneča v obe smeri, kajti na oni strani so imeli še daljše praznovanje. Zato je bil še v torek Trst poln izletnikov iz Slovenije in ostale Jugoslavije, ki so izkoristili zadnji prosti dan tudi za nakupovanje.

Veliko izletnikov je bilo tudi v naših lepih krajih na Krasu, na Repentabru, Velikem Repnu, v Bazovici, pa tudi v Sosljanu in v drugih obmorskih krajih. Mladina pa se je utaborila predvsem v naravi in se zabavala z žogo ali leže na travi poslušala popevke iz tranzistorjev in regulatorjev.

Na žalost pa smo videli tudi razne neprijetne prizore. Tako je hodila npr. po Trstu mlada Ciganka (po videzu) iz Jugoslavije s komaj kaka dva ali tri mesece starim otročkom, ki se je zdel mrtev, zavil kot paket do vrh glave. Težko, da je živ preстал ta »prvomajski izlet« v Trst — in to bi tudi ne bil prvi tak primer, kot je znano. Jugoslovanske oblasti naj bi vendar preprečile tako neodgovorno ravnanje, ali vsaj pregovorile matere s tako nerazvitim čutom odgovornosti, da bi za čas izleta (s prenočevanjem na prostem itd.) pustile dojenčke v kakem otroškem zavetišču ali v bolnišnici v domačem mestu.

Sindikalne organizacije so za 1. maj priredile posebne proslave. V mestu so bili prvomajski sprevodi, v raznih vaseh na podeželju pa prvomajska zborovanja.

Prosvetno društvo »Igo Gruden« iz Nabrežine vabi na proslavo 30-letnice smrti

LOJZETA BRATUŽA

Proslava bo v soboto, 6. maja, v društveni dvorani ob 20.30. O pokojniku bo spregovoril dr. Teofil Simčič, pel pa bo zbor »Lojze Bratuž« iz Gorice.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom

V NEDELJO, 7. MAJA, OB 16. URI
(Invalidski abonma)

ALFRED NEOCLES HENNEQUIN

MOJE DETE

komedija v treh dejanjih
Režija: ADRIJAN RUSTJA

GOSTOVANJE »KOMEDIJE« IZ ZAGREBA

V PETEK, 12. MAJA OB 21. URI — V SOBOTO, 13. MAJA OB 21. URI — V NEDELJO, 14. MAJA OB 16. URI

IVO TIJARDOVIC

SPLITSKI AKVAREL

OPERETA V TREH DEJANJH (7 SLIKAH)

Prodaja vstopnic vsak dan od 12. do 14. ure ter eno uro pred pričetkom predstav pri blagajni Kulturnega doma. Rezervacije na telefonu 73-42-65.

Naročnike, ki še niso poravnali naročnine, opozarjamo, naj to store čimprej. Poravnajo jo lahko ali na upravi lista ali po poštni položnici, ki jo dobe na vsakem poštnem uradu.

Uprava

Beneška Slovenija

Topolovo:

FARNA SPREMEMBA

Dolgo časa smo imeli v Topolovem svojo lastno faro. Živelimo v samostojni župniji in smo vedno imeli svojega župnika. Koliko pomeni domač dušni pastir v bližini, ve vsakdo, ki kaj da na pravo farno življenje.

Zadnje dni smo pa zvedeli in brali tudi v časnikih, da bo naša cerkvena soseka priključena k fari svetega Valentina na Ljesah. Ta novica ni farane nič kaj razveselila. Ne razumejo, čemu morajo priti ob svoje stare verske pravice. In drugič, pot do fare v dolini bo precej dolga in težavna, zlasti pozimi.

Pravijo, da je tako ukrenila videmska cerkvena oblast. Kot razloge navaja, da ima dosedanja župnija v Topolovem premajhno število vernikov in da je tudi premalo duhovnikov na razpolago.

Ljudstvo pa teh razlogov ne doume. Če je šlo dozdej prav, čemu bi ne bilo tudi v bodoče? Znano je pa tudi, da pastiruje nekateri slovenski duhovnik v furlanskih vaseh, medtem ko bi lahko opravljal dušnopastirsko dolžnost v domačih krajih.

Čedad:

OBRTNO GIBANJE

Poleg turizma in živinoreje skušajo gospodarske ustanove dvigniti tudi druge pridobitvene panoge v vzhodnih krajih videmske pokrajine.

Poživiti si prizadevajo tudi obrtno in malo-tovarniško podjetnost. Občinska uprava odstopa po nizkih cenah ali celo brezplačno zemljišča, kjer naj bi se zgradili tudi mali gospodarski obrati. V zadnjih tednih so odprli novo tovarno stolov. Te vrste obrt je bila že nekdaj udomačena v teh krajih. Nova tovarna bo zmogla nuditi delo nad petdesetim uslužbencem. Seveda, to je šele kaplja v morje brezposelnosti v čedajski kolici in v Nadiški dolini.

Nove spodbude v tej smeri bo dala vsaj nekoliko tudi obrtna razstava, ki jo pri-

RODITELJSKI SESTANEK

V nedeljo dopoldne so se zbrali starši in njih namestniki na sestanku v poslopiju slovenskega liceja-gimnazije in učiteljskega v ulici Croce. Čeprav je bilo lepo pomladno vreme, ki bi bilo utegnilo marsikoga odtegniti od sestanka, je prišlo doslej največje število udeležencev. Po svojih starših ali njihovih namestnikih so bili zastopani vsi gojenici obeh zavodov. Ravnatelj Rožič se je v uvodu zahvalil staršem za njihovo zanimanje in skrb pri sodelovanju med starši in učitelji. Nato je orisal disciplinske in učne uspehe dijakov, ki so prav tako dobri kot na enakih italijanskih šolah. Težave so iste kot tam zaradi novih uradnih učnih načrtov, ker prihajajo dijaki na višje šole premalo podkovani v latinščini, česar pa ni šola kriva.

V nadaljnjem razgovoru je ravnatelj izrekel zahvalo in spoštovanje tistim staršem, ki zaupajo svoje otroke našim šolam, do čim jih je dosti, in to tudi iz takomenovanih »voditeljskih« vrst, ki se ne zavedajo svoje dolžnosti. Na vrsto je prišla tudi potreba po popolnem izvajanju zakona o naših šolah. Na pripombe navzočega občinskega svetnika, dr. Sanzina, da so nam vsaj

- Hanalska dolina

pravljajo za mesec avgust v Čedadu. Razstava bo v okvirju pokrajine in bo prikazala stanje furlanskega obrtništva. Poseben odbor že pripravlja načrte za razstavo, ki bo pa žal morala tudi pokazati, kako se obrtništvo šele na novo razvija po teh krajih.

Spodnji Brnas:

SMRTNA NESREČA Z OROZJEM

Ves špeterski okraj je globoko pretresla huda nesreča, ki se je pripetila danes teden v Spodnjem Brnasu. Nekoliko višje od zaselka prebiva družina Černoja. Oče dela v tujini, da pomaga družini. Doma so ostali žena Pija, učiteljica z dvanajstletnim sinkom Donatom in z devetletno hčerko Gracijelo, učenko četrtega razreda.

Družinica je še precej srečno živela, čeprav bolj na samotni in je prav zato mati hranila z uradnim dovoljenjem tudi revolver za primer samoobrambe. To orožje je postalo usodno.

V četrtek po kosilu sta se bratec in sestra igrala v sobi, medtem ko je mati pomivala posodo. Naenkrat je vso hišo pretresel močan pok. Mati je prihitela v sobo in je zagledala Gracijelo na tleh s prestreljenim sencem, fanta pa v obupnih krčih. Kaj se je zgodilo? Sin je vzel iz nočne omarice pištolo, misleč da je brez nabojev. Vedel je, da jo mati vsako jutro izprazni in naboje skriva. To jutro pa je po nesreči en naboj ostal v cevi. Brat je v šali pomeril z orožjem proti sestri, petelin se je sprožil in deklica je padla s prestreljeno glavo.

Sosedje so jo brž odpeljali v čedadsko bolnišnico, a ni bilo več pomoči. Naslednji dan je prihitel oče iz Švice, da se je še mogel udeležiti pogreba ljubljene hčerke, ki je bil v soboto v Špetru ob udeležbi veličanske množice.

Res pa je, da se povsod, kjer hranijo v hiši orožje, prej ali slej zgodi nesreča. Ljudje bi se morali tega zavedati, posebno tisti, ki imajo otroke.

krajevne oblasti v tem oziru naklonjene, je ravnatelj pojasnil, da je to teoretično sicer res; manjka pa marsikaj pri praktičnem izvajanju. Tako vidimo na primer na pročelju šolske stavbe še vedno od dežja izprani napis »scuola civica« iz fašističnih časov — manjka morda le še grb. Mi pa upravičeno zahtevamo slovensko poimenovanje naših šol. Seveda tega ne morejo doseči šolska vodstva; v tem primeru bi morali intervenirati naši izvoljeni politični predstavniki preko občine.

Starši so razpravljanjem sledili z zanimanjem in so se prepričali, da delujejo šola in profesorji le v dobro njihov otrok in naše skupnosti ter da se upravičene kritike tudi rade sprejmejo. Po poldrugournem zborovanju so se starši pozanimali pri predmetnih profesorjih vsak za svoje otroke. Spet se je izkazalo, da so taki sestanki potrebni in da utrjujejo vezi med šolo in domom.

ZA UGODNEJŠE MEJNE PREHODE

Za dvolastnike iz števerjanske občine in za one iz Štmavra in Oslavja, ki spadajo pod goriško občino, obstajajo še vedno težave za mejne prehode na njihova zemljišča v Podsobotinu.

Prehod na cesti proti Podsobotinu je prepovedan za kmečka motorna vozila z značkami. Drugič je pa še posebna nevšečnost za dvolastnike z Oslavja, ki morajo s kmečkimi vozili po dolgih ovinkih in po slabih poteh voziti do mejnega bloka.

Zato se je zbralo na pobudo Kmečke zveze 12 podpisnikov s Števerjana, Štmavra in Oslavja, ki so naslovili na italijansko delegacijo pri mešani komisiji za izvajanje videmskega sporazuma prošnjo, naj se dovoli pri bloku druge kategorije v Podsobotinu stalni prehod za kmečka tovorna vozila. Druga prošnja na isti naslov pa zahteva odprtje novega bloka druge kategorije na občinski cesti Oslavje-Podsobotin. Ta prehod bi bil omejen na čas poljskega dela.

V zvezi s to prošnjo so naprosili omenjeni podpisniki preko Kmečke zveze tudi goriško občino naj uredi cesto z Oslavja proti Podsobotinu, ki je neprevozna za motorna vozila zaradi neprestanih usadov in premehkega cestišča.

Števerjan:

PRAZNOVANJE PRVEGA MAJA

Kot vsako leto je priredilo katoliško prosvetno društvo tudi letos prvomajsko slavo »V borovcih«. Slavje je bilo v nedeljo. Lepo vreme in izbran kulturni program sta privabila na prijazni grič veliko domačih in tujih gostov; celo več kot prejšnja leta. Pevske in glasbene točke so se odvijale

Iz Goriške

le ob veselih aplavzih navzočih. Kot govornik je nastopil Drago Stoka, ki je orisal pomen delavskega praznika za vse ročne in umske delavce.

V odmorih in po prireditvi so gostje pokušali domača vina in okusne prigrizke na prostem. Števerjanski društveniki so se tudi letos potrudili, da se ohrani ljudski in kulturni sloves njih prvomajske prireditve.

Vinska razstava

V veselem okolju je priredil odbor števerjanskih vinogradnikov peto razstavo in pokušnjo domačih vin na »Dvoru«. Razstave, ki je bila v zvezi z majsko prireditvijo prosvetnega društva »Briški grič«, se je udeležilo dosti ljudi, zlasti ljubiteljev dobre kapljice. Poleg slovenskih predstavnikov so bili navzoči tudi zastopniki prefekture, orožništva, zveze poljedelcev, grof Attems, predsednik konzorcija za varstvo briških vin in drugi.

Navzoče je pozdravil predsednik vinogradnikov Avgust Stekar. Nato je Attems naglasil skrb briških vinogradnikov za vedno uveljavljanje njihovih vin. Prizadevajo si tudi za pravilnejše vstekleničenje vin. Kaže se tudi večja ljubezen do vinogradništva kot pred nekaj leti, ko so cene padale in ni bilo poenotene proizvodnje. Pravilno je zaključil, da je najboljša reklama za dober vinski trg dobro vino.

Tega pa v mnogih naših gostilnah še ni opaziti, je na tiho dodal ta ali oni prisotnih. Na koncu je povzel besedo še domačin Saverij Rožič, društveni predsednik, ki se je zahvalil vsem, ki so pripomogli k lepo uspeli vinski prireditvi. Vina je razstavljalo dvanajst vinogradnikov, osem iz Števerjana, štirje z Oslavja. K opremi novih stojnic za razstavo sta prispevali tudi dežela in pokrajina.

S sosedne strani:

KOJSKO

V torek se je razlegalo po vseh sosednih briških gričih slovesno pritrkavanje. Pri starodavnem svetišču Svetega Križa v Kojskem so obhajali posebno slovesnost, ki je marsikateremu Bricu starejšega rodu izvabila solze v oči.

Po petindvajsetih letih so se namreč oglasili zvonovi iz stolpa Sv. Križa. V nekdanjih časih je »ta veliki« pomenil nekaj slovesnega. Njegov bron se je iz starega utrjenega svetišča mogočno razlegal do zadnje briške fare. Leta 1942 so ga pa sneli in njegov glas je utihnil. Bali so se, da morda za vedno. Po prizadevanju domačinov, cerkvenih in tudi svetnih oblasti, so se pa kriški zvonovi spet oglasili.

Pri slovesnosti je bil navzoč tudi domačin z bližnjega Huma, sedanji solkanski dekan in prelat Andrej Simčič.

KMEČKA BANKA

GORICA, Ul. Morelli 14 — Tel. 22-06

Vam nudi ugodne pogoje za trgovske posle in bančne storitve (vezane in proste hranilne vloge, tekoče račune, posojila, vnovčenje in eskomptiranje trgovskih menic, posle z inozemstvom, menjava tujih valut, plačevanje davkov, telefona, luči itd.)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Peta knjiga „Izbranih del“ Ivana Preglja

Mohorjeva družba v Celju je izdala peti zvezek »Izbranih del« Ivana Preglja. Uredil ga je prof. France Koblar, kakor že prejšnje štiri zvezke. Zvezek vsebuje povest »Simon iz Praške«, ki je poetiziran življenjepis Simona Jenka, zgodbo »Na vakance«, balade v prozi, legende in glose, groteske in še nekaj drugih krajših del. Ovitek krasi glava svetega Krištofa s cerkvene stene v Drulovki, v kateri je videl Pregelj izredno podobnost z obrazom Simona Jenka.

Ko človek danes ponovno prebira Pregljeve povesti in romane, se mu vedno bolj utrjuje prepričanje, da smo imeli Slovenci v njem mnogo večjega pisatelja, kakor pa smo se zavedali takrat, ko je bil še živ. Prav gotovo ga lahko mirno postavimo ob stran Cankarja in v marsikaterem pogledu celo presega, tako po svoji epski moči, pa tudi po notranji harmoniji, po vedri življenjski filozofiji, ki izhaja iz njegove vernosti in ljubezni do življenja, po svojem čutu za pokrajino in v opisovanju človeških likov in značajev. Cankar je gotovo močnejši v satiri, ni pa imel misla za humor in tudi ne za epično dožemanje življenja, pred katerim se je zatekal v simbolnost in v svetobolje, kar napravlja njegova dela za današnjega bravca nekoliko slabokrvna in pusta. Pregljevi spisi pa postajajo s časom vedno bolj užiteni, kakor sadeži, ki dozoriijo šele na polici v shrambi, in težko si je predstavljati branje, ki bi današnjemu Slovencu več povedalo in mu dalo več plemenitega užitka in snovi za meditacije, kakor so npr. Pregljevi »Tolminci«, »Štefan Golja in njegovi«, »Matkova Tina«, »Plebanus Joannes«, »Zgodbe zdravnika Muznika« ali njegove tolminske novele, polne dramatične, skoro filmske napetosti, slikovitosti, ljudskosti in plemenite baročnosti v slogu. Iz njih diha močna vera v slovenstvo in neskončna ljubezen do nesrečnega slovenskega človeka, večnega upornika proti krivicam, katerega simbol so mu tolminski puntarji, pa tudi nezlomljivo zaupanje v njegovo lepšo bodočnost.

Kritika Preglju ni bila naklonjena, dokler je bil še živ, delno iz čisto idejnih razlogov, delno pa zato, ker je bil kult Cankarja v slovenski literaturi in zlasti v kritiki tedaj še tako močan, da je našlo milost pri kritikih samo tisto, kar se je zgedovalo pri Cankarju. S tem si je med drugim razložiti, da je bilo slovensko pripovedništvo med obema vojnama tako revno na resničnem

dogajanju. Zgodba je namreč veljala za nekaj nefinega, banalnega, glede na to, da v Cankarjevih delih ni zgodbe, ampak samo razglabljanje in psihologiziranje. Zrtev takega kriterija je bil tudi Pregelj. Prijel se ga je pečat »katoliškega«, to je »manjvrednega«, »tendenčnega« pisatelja in v njegovi epiki so videli pomanjkljivost, morda neke vrste mohorjanstvo.

Zdaj se nam zdijo nekdanji predsodki do Preglja smešni in krivični. Branje njegovih knjig pomeni danes tudi razvajanemu bravcu resničen in nepričakovan užitek, kakor da je Preglja odkril kot pisatelja čisto na novo. Malokateri avtor moderne slovenske literature je znal tako spregovoriti iz občutja slovenskega človeka, in malokateri je tudi tako kultiviran v slogu in jeziku. Finžgar se nam zdi spriči njega skoraj neboljen, kljub izvirnosti svojega jezika. Toda njegovi ljudje so

primitivni v primeri s Pregljevi, kakor so Cankarjevi slabokrvni in slabiči, ki gredo po zlu zaradi lastnega obupavanja nad usodo. Ne dvomimo, da bi Pregelj mnogo bolj zaslužil prevode v tuje jezike kakor marsikdo, ki so ga v zadnjih desetletjih prevajali, in da bi mogle biti nekatere njegove knjige v resničen užitek tudi tujemu bravcu.

Vse to velja predvsem za dela, ki so jih prinesli prejšnji zvezki njegovih »Izbranih del«, kajti peti zvezek vsebuje, kot rečeno, največ kratke in bolj lirične stvari. Morda bi bilo boljše, da bi marsikaj od tega, kar je očitno priložnostne narave, celo izpadlo iz »Izbranih spisov«. Vendar pomeni tud ta zvezek dar, za katerega mora biti bravec Mohorjevi v Celju hvaležen. Ponovno nam je odkrila in ovrednotila pisatelja, na katerega mora biti slovenska literatura ponosna in ki nam ima danes celo več povedati kakor takrat, ko je bil še živ.

Urednikove opombe na koncu zavzemajo dobršen del knjige in so tudi zelo poučne. Lahko bi rekli, da so že kar majhna literarno-kulturna zgodovina, ki se bere prav napeto. Razodenejo nam med drugim, kako je Pregelj snoval svoja dela in kakšno usodo so doživela pri kritikih (in kakšnih meril so se ti v svojih ocenah držali.)

„Goriška srečanja“

5. številka te simpatične in žive revije, ki izhaja v Novi Gorici, prinaša med drugim: članek dr. Janka Jerija: »Odpri razglabljanje ob odpri meji« (polemični in prepričljiv odgovor na oživljeno italijansko okcijo glede državne pripadnosti bivše cone B); Drago Ambrožič: »(Novo)goriška strojegradnja«; Rudi Simac: »Razmišljanje o zasebni pobudi pri nas« (avtor dokazuje, da je bilo doslej veliko zamujeno pri vzpodbujanju zasebne pobude v slovenskem in jugoslovanskem poljedelstvu in vinogradništvu); Aleksander Bassin: »Likovni izraz Lojzeta Spacala«; Jožko Humar: »Do kod sega goriška regija«; Danilo Lokar: »Jutro« (pripovedni odlomek iz kmečkega življenja).

Med zapiski polemizira S. z Narodno banko zaradi njenih nesmiselnih predpisov, ki ovirajo obmejni turistični promet; Tomaž Pavšič brani Borisa Pahorja in njegove misli v »Glosah«, ki so vzbudile tak odmev na nekaterih straneh; j. m. piše o jugoslovanskem volivnem sistemu, Mat proti temu, da obdavičjeje celo kmečke »lojtrne vozove«, lukusne »weekend hišice« pa ne, in M. odgovarja tistim gorečnejšem, katerim se je zdelo, da Zorko Jelinčič ni vreden majhne ulice v Novi Gorici.

Milo Vižintin je napisal nekrolog o Borisu Kraigherju, Giovanni Padoan-Vanni pa polemično od-

govarja na kritike svoje knjige »Abbiamo lottato insieme« (Skupaj smo se bojevali). S posebnim zanimanjem preberemo tudi daljše poročilo o idrijski reviji »Kaplje«, katere sicer ne dobimo v roke. Iz poročila izhaja, da ima bližnje sosedstvo v Sloveniji kar dve dobri reviji, ki merita tamkajšnjemu življenju utrip žile. In tega smo resnično veseli.

Revija »Goriška srečanja« je tudi lepo ilustrirana.

—0—

OTROŠKA NABIRKA ZA FINŽGARJEVO IN KETTEJEVO ROJSTNO HIŠO

Otroci v Sloveniji zbirajo prostovoljne prispevke za odkup rojstnih hiš pisateljev Finžgarja in Ketteja. Nabrali so že lepo vsoto, tako da je odkup obeh hiš skoraj zagotovljen.

Ali bi ne bilo lepo, če bi se tej nabiralni akciji pridružili tudi slovenski otroci v našem zamejstvu? Morda bi lahko zbirali prispevke po šolah, ali pa preko mladinskih listov. S tem bi pokazali naši otroci vzajemnost z vsemi drugimi slovenskimi otroci in bi tudi oni dokazali, da smo Slovenci kulturno in narodno enotno telo, ne glede na državne meje.

39 Pokristjanjenje Slovencev N. H.

Sužnji so bili najbrž v vojni ujeti sovražniki, zlasti Laponci in Finci. Da so starodavni Solvendci res nekje mejili z njimi, dokazuje ta še danes v slovenščini priimka Lap (in najbrž tudi Pal) ter Finc (Finec).

Najbrž okrog Kristusovega rojstva ali že kakih sto let prej pa se je nekaj zgodilo, kar je pripravilo Solvendce — ali verjetneje le del Solvendcev — da so se odpravili preko morja osvajat novo zemljo južno od Balsokega morja. Kaj jih je pripravilo do tega, za zdaj ni mogoče ugotoviti; morda so se tako namnožili, da je začelo primanjkovati prostora in živeža, ali pa želja po pustolovščinah in bojih. Verjetneje je prvo, kajti vsa poznejša zgodovina solvendskega oziroma slovenskega naroda dokazuje, da je bilo to izrazito kmečko ljudstvo, izredno navezano na zemljo in zato stabilno, v nasprotju s sorodnimi Goti, ki so hlepeli predvsem po plenu in so se razvili v tipično nomadsko roparsko ljudstvo ter so zato kot narod brez zemlje in domovine tudi izginili iz zgodovine.

Kot že rečeno, je šel ta pohod najbrž preko morskih ožin in otokov med Skandinavskim in Jütlandskim polotokom, nato pa po Jütlandskem polotoku navzdol in ob Balt-

skem morju do Odre. Za zdaj tudi ni mogoče reči, če se je to zgodilo v enem samem pohodu ali v več sunkih. Nekateri nemški zgodovinarji menijo, da se je to zgodilo okrog leta 100 pred Kristusom, kar bi pomenilo, da so se odpravili Solvendci na svoj pohod nekako istočasno s Cimbrimi ali kmalu za njimi. Zanimivo je, da rimski zgodovinarji res poročajo o nekem plemenu, ki se je imenovalo Elvecii, morda Helvecii ali Selvecii, ki je bilo zaveznik Cimbrov ali Kimbrov (verjetno Kämbar — bojevniki). Ti Elvecii so l. 107 skupaj s Tigurini premagali pri Ženevskem jezeru rimskega konzula L. Casiusa Longinusa. Vendar so jih imeli Rimljani za Kelte, kar pa je morda pomota. Saj so vse do najnovejšega časa zgodovinarji mislili tudi o Cimbrih, da so bili Kelti, medtem ko so pridrli v resnici iz Skandinavije. Seveda pa bi bilo preveč tvegano dokazovati, da so bili Elvecii in Solvendci eno in isto, dasi bi taka hipoteza pomagala razložiti čudno dejstvo, da nosijo nekateri kraji v Švici slovenskim podobna imena, celo s pridvnikom Windisch.

Dejstvo je, da Tacitus v svoji knjigi o Germaniji že omenja nekje v porečju Odre plemeni »Harios« in »Helvaeonas«. Ni mogoče

dvomiti, da je imel pri tem v mislih Korante in Solvendce, torej Slovence. Za to govorijo naslednji dokazi:

Obe plemeni sta spadala po Tacitu k takoimenovani lugijski plemenski zvezi, v kateri so videli vsi poznejši zgodovinarji vandalsko plemensko zvezo. To odgovarja tezi, da so bili Solvendci isto kot Vandali. Tacitus navaja »najvažnejša« med lugijskimi plemeni. To so bila plemena »Harios«, »Helvaeonas«, »Manimos«, »Elisios« in »Nahanarvalos«. Na prvem mestu navaja torej »Hariose« in »Helvaeonase«, kar pomeni, da so bili ravno ti najvažnejši in torej nosivci lugijske zveze. Istiti jih je torej z Vandali. »Helvaeonas« so tudi edini, katerih ime (Vaeonas) spominja na Vende, kar je pač isto kot Vandali. Poleg tega postavlja Tacitus ta plemena prav v kraje, v katerih je po vseh zgodovinskih podatkih res obstojala takoimenovana »lugijska« ali vandalska plemenska zveza, to je v porečje reke Odre in vzhodno od nje.

Da pomeni plemensko ime »Helvaeonas« res Slovence ali bolje rečeno »Solvendce«, dokazuje tudi to, da je treba le zamenjati začrno črko H v S, pa se ime »Helvaeonas« spremeni v Selvaeonas. In če izpustimo še o, ki je gotovo vrinjen po nepotrebnem in je samo Tacitov pravopisni pripomoček (saj (Nadaljevanje na 7. strani)

ŽENA IN DOM

Več vitaminov za dolgo življenje

V predzadnji številki smo se lotili kratkega pregleda vitaminov, in sicer prvega po abecednem redu. Danes pride na vrsto velika družina vitamina B: o tem bi se dalo veliko pisati, a ker na tem mestu ne mislimo podajati znanstvene razprave, vas bom opozorila le na najbolj znane in najvažnejše vitamine B, katerih koristnost za naš organizem so odkrila dolga zdravniška raziskovanja.

Vitaminov B je v jedilih mnogo manj kot vitaminov A ali C: to se pravi, da nam normalni obrok enega samega jedila daje tiste količine vitamina B, ki jo potrebuje naše telo za obrambo proti boleznim. Čemu služi pravzaprav vitamin B: najprej pogledimo arteriosklerozo ali poapnenje žil, ki so jo dolgo imeli za starostno bolezen, proti kateri ni bilo pomoči. Če pa vemo, da zmanjšano prožnost žil in njihovo otrditev ter skrčenje povzroči nepravilna preosnova maščobe in maščobi podobnih snovi zaradi pomanjkanja vitaminov, se bomo proti tej bolezni lahko borili uspešno s hrano, ki vsebuje čim manj maščob in čim več vitaminov. Poleg vitamina A, ki je uspešen nadomestek za maščobe, more hrana vsebovati tudi vitamin B, in sicer: vitamin B₁ ali piridoksin, holin in inozit, katerih delovanje je bolj uspešno, če jih zaužijemo skupaj. Najbogatejši viri holina so pšenične kali in jedilni kvas; inozita je veliko v srčni mišici, jedilnem kvasu, debelo mletem žitu, jetrih in v mleku. Kvas vsebuje nadalje tudi vitamin B₆ (piridoksin).

Tudi dobro počutje našega srca je zelo odvisno od prehrane. Pri svojem nenehnem delu potrebuje srce mnogo energije. Če je oskrba z vitaminom B nezadostna, se pojavljajo motnje pri izkoriščanju hrane za tvorjenje energije in to kvira mnogo telesna tkiva, še posebej srce.

Izberimo si zato hrano z večjo skrbnostjo, da si ohranimo srce mlado in zdravo.

Kot sem že prej omenila, je vitamina B v navadni hrani malo, zato pa nam pomagajo tako imenovana »čudežna hranila« in nobeni gospodinjini ne bo težko vključiti teh jedi med vsakdanjo hrano. Čudežna se imenujejo zato, ker vsebujejo poleg cele družine vitamina B, tudi lahko prebavljive beljakovine; lahka prebavljivost je pa zelo važna, saj se s starostjo prebava poslabša; poleg tega vsebujejo velike količine kalcija in železa, nadvse potrebna mlademu in starajočemu se telesu.

Prvo med temi čudežnimi hranili je jedilni kvas. Vsebuje 17 vitaminov in med temi so vsi

vitamini B, 14 mineralnih soli in 16 aminokislin ter še druge prvine, ki so vse važne za življenje. V jedilnem kvasu je 50% beljakovin, (zrezek jih ima le 23%) ter samo 5 odstotkov maščob. To bo morda zanimalo tiste ženske ter moške, ki bi radi ostali vitki in ki morajo zato uživati le omejeno število kalorij, vendar mora njihovo telo dobiti zadostno količino vitaminov in mineralnih sonvi. Jedilni kvas vsebuje vse tri najvažnejše vitamine B, to so vitamin (B₁) riboflavin (B₂) in nikotinski amid, in to v velikih količinah ob znatni količini kalorij. Če primešamo jedilno žličko, to je 5 g jedilnega kvasa čaši jogurta ali paradiznikovega soka, smo lahko gotovi, da smo se preskrbeli z zadostno količino vitaminov.

Na drugem mestu je mleko v prahu. To hranilo, ki je prav tako ceneno kot jedilni kvas in ki ga z lahkoto shranimo, vsebuje dragocene beljakovine, vitamin B₂, velike količine kalcija in je skoro brez maščob. Dodajamo ga lahko pecivu, kruhu, omakan in juham, ne da bi spremenjale recept. Za mlade in stare lahko pripravimo hranilno pijačo, če umešamo pol skodelice (približno 1/8 l) mlečnega prahu v liter presnega ali neposnetega mleka. Če uporabimo neposneto mleko, se bodo kalorije povečale za 17%, druge za življenje važne snovi pa za naslednje odstotke: beljakovine za 62,3%, kalcij 62,5%, železo za 50%, vitamin B₁ za 60%, vitamin B₂ za 100%, in nikotinski amid za 63%.

Naslednja čudežna jed je jogurt. Koliko ljudi zjutraj je razne kolačke in nije umetne sokove. Ki nimajo nobene hranilne vrednosti namesto da bi segli po jogurtu, ki je odličen tako zjutraj na tešče, za malico, ali kot maihen zalozaj pred spanjem. Kozarček jogurta nam da samo 7 odstotkov od potrebnih 2000 kalorij, vendar pa nam da 17,5% kalcija in 30% vitamina B₁, celotne potrebe po teh snoveh na dan. (Če predpostavljamo, da potrebuje naše telo stodontno količino teh prvin na dan, lahko vidimo iz navedenih odstotkov, kako nam že majhne količine teh čudežnih hranil daje ogromno količino potrebnih vitaminov).

Jogurt in kisel ali sirieno mleko so že od nekdaj priporočali za vsemože tekoče: od utrujenosti pa do tifusa. Nekateri tudi trdijo, da so Bolgari tako čili in mladi tja do sive starosti prav zato, ker je glavna hrana bolgarskega kmeta prav jogurt.

Na koncu tega seznama naj omenim še pšenične kali in sladkorno melaso. Pšenične kali so izreden vir vitamina B₁. V pol skodelice ga je kar

3 in pol krat toliko, kolikor nam ga je treba na dan. Poleg tega pa so bogate beljakovin in železa ter vitamina B₂. Pšenične kali lahko skuhamo v mleku za zajtrk in to bi bila nadvse priporočljiva hrana za mlade ljudi, ali pa naredimo iz njih kolače, kruh in pecivo tako, da polovico moke nadomestimo s pšeničnimi kalmi. Če imate električni mešalnik, si lahko iz pol litra sadnega soka, nekaj bananovih rezin in pol skodelice pšeničnih kali pripravite zelo okusno pijačo. Sladkorna melasa, to je rjavi sirup trsnega sladkorja, pa je odličen vir dobro vsrkljivega železa, poleg tega pa je najboljši vir pravega sladkorja in ima precejšnje količine vitamina B₁ in B₂. Sladkorno melaso lahko dodamo številnim jedem: tako kruhu, pecivu in sploh vsem slaščicam, ki jih obogati z železom. V mleku je tudi malo železa, doraščajoči otrok pa potrebuje tri do štiri kozarce mleka na dan. Čajna žlička melase, umešana v čašo mleka, poveča količino železa za 50%.

Ne varčujmo z vitamini, uživajmo ta čudežna hranila, kajti za dolgo in zdravo življenje je dobro, da bi naše telo dobilo 4-krat tolikšno količino vitaminov, kot jo nujno potrebuje za življenje.

MARTINA

Pokristjanjenje Slovencev

(Nadaljevanje s 6. strani)

nikakor ne odgovarja kakim germanskim jezikovnim pravilom), dobimo Selvaenas, torej Selveni. In v tem imenu pač lahko prepoznamo Solvendce ali Solvend. Tacitus je tudi drugje večkrat zamenjal črke S in H, A in E v imenih germanskih plemen, npr. v imenu Sasov, katere imenuje Chauci. Namesto Hessi piše Chatti in namesto Suabi (Švaabi) piše Suebi. Zato ne more biti dvoma, da pomeni izraz Helvaeonas prav Slovence in da so bili torej ti nosilci vandalske plemenske zveze, ki je po njih dobila tudi ime.

(Dalje)

-0-

Vodstvo filozofske fakultete v Ljubljani in študentska organizacija sta ostro obrodila demonstracijo, ko so neznanci ponoči pomazali stene v zgradbi fakultete z napisi, naperjenimi proti sedanji jugoslovanski vladavini. To nočno demonstracijo sta pripisala vplivu tujih agentov in oživiljenemu klerikalizmu.

Spomini iz prve svetovne vojne

■■■ 47 ■■■■■ V RUSKEM UJETNIŠTVU ■■■■■ Inž.-J. R. ■■■

So kaj brali časnike in ali vedo, kako je na frontah? Nič niso vedeli in zato sem jim razložil. Gorjana je najbolj zanimalo, kako je pri Gorici. Gotovo so se njegovi umaknili iz Vrtojbe? Povedal sem jim, kako je ravnatelj iskal Vrtojbo pri Budimpešti. Na vprašanje, ali so se že kaj naučili ruski, sem dobil za odgovor, da so tam vsi okoli njih govorili moldavanski in da ne znajo drugega kot »austriakul drakul«, kar naj bi pomenilo »vražji Avstrijec«. Zelo so bili veseli, ko sem jim zagotovil, da se bodo tu lahko naučili več ruščine, čeprav tudi tu ni pravih Rusov in z gotovostjo ne vem, kateri bi bil pravi. Ravnatelj je po rodu Bolgar, a rojen v Besarabiji. Glede čeških učiteljev sem jim povedal, v kakšnih težkih razmerah so tisti štirje, ki imajo za kolege enega Nemca in enega nemško mislečega, a vsi so iz Moravskega. Prav svobodno se ne morejo razgovoriti. Danes da so dobili dve številki listov »Čehoslovan« in »Čehoslovak«, ki delata propagando za češko vojsko. Ta se zbira v Rusiji okoli Kijeva. O prostovoljcih v Odesi so nekaj

slišali v Darnici, kaj natančnejšega ne vedo, so rekli. Tudi jaz ne, sem dejal, a mislim, da bomo počasi vsi tam. Razjasnili so se jim obrazi, ker so gotovo nekateri od njih tudi tako mislili.

Bilo je dano znamenje za večerjo. Baršč, mamaliga, brinza. Novodošlim je šlo v slast, ker so bili hudo lačni. Jelo so pohvalili. Bomo videli pozneje. Po mojem so prej boljše jedli, a najbrž so imeli premalo.

Po večerji me je poklical ravnatelj. Najprej je hotel vedeti, kakšni ljudje so ti novodošleci. Odgovoril sem, da so napravili name najboljši vtis in da gotovo ne bodo delali težav. Pristavil sem, da so vsi nacionalisti, to je proti Avstriji. Kot odgovor na to je ravnatelj zmigal z glavo in rekel: »Tudi vi se držite, da ste nacionalist, a glede tiste reke »Vertoibizza« zavzimate stališče kot najbolj zagrižen Avstrijec.«

»Ne, ne g. ravnatelj, jaz sem realist, in želim le pojasniti resnično stanje. Sicer pa imate takoj danes priložnost, da se prepričate, kako je s tisto vodo, čeprav dotičnega imena ne najdete na nobenem vašem

zemljevidu. Med novodošlimi je namreč neki Gorjan, ki je doma iz Vrtojbe, iz vasi, skozi katero — že ime to pove — teče tista znamenita reka. Vprašajte njega, ali še bolje bo, da mu naročite narisati reko Sočo, potem mesto Gorico, vas Vrtojbo in Vrtojbo ter razdalje med njimi. Jaz pojdem sedaj na meteorološko postajo in v moji odsotnosti lahko to napravite. Dobro bi bilo, ker se boste tako naučili brati vojna poročila.«

Bil je zadovoljen s tem in je rekel: »Ve-lja, poklical bom tega Gorjana.«

Omenil sem ravnatelju, da bodo ostali fantje brez vsake luči, ker potrebujem luč za opazovanje. Ali ne bi mogli dobiti kake poštene luči? Fantje se bodo tudi učili. Obljubil je, da bo takoj poskrbel in sva šla.

Na stopnicah sva srečala nočnega čuvaja, ki je dobil nalogo takoj najti Čumaka st., ki naj preskrbi še danes luč za novodošle Avstrijce. Šla sva v naše bivališče, ker ga je zanimalo, kako smo si ga uredili in ker je hotel vzeti s seboj Gorjana.

Vzel sem beležnico in hotel odnesti laterno, tedaj pa je rekel, naj malo počakam in naj raje pokličem nočnega čuvaja. Ta je takoj prišel in je vsaj začasno moral odstopiti novodošlim svojo luč. Od tedaj naprej smo imeli dovolj prijetne večere.

(Dalje)

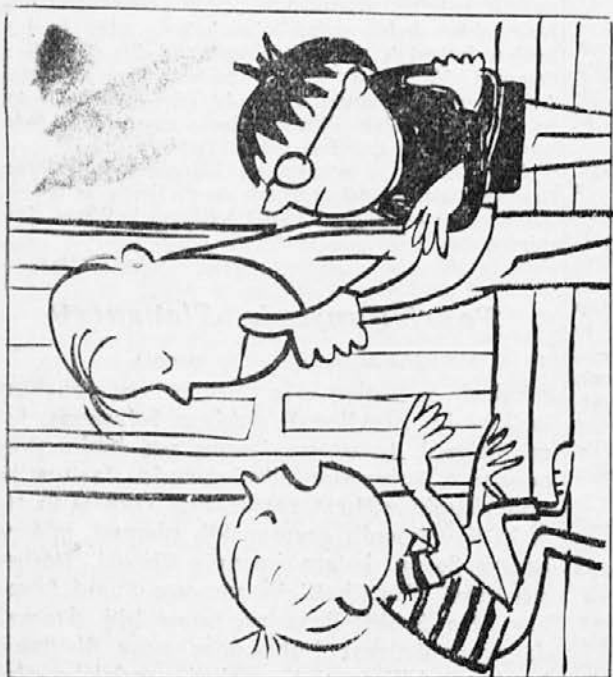
Srečka

na podstrešju

Piše TONE FORNEZZI

Riše ANDREJ NOVAK

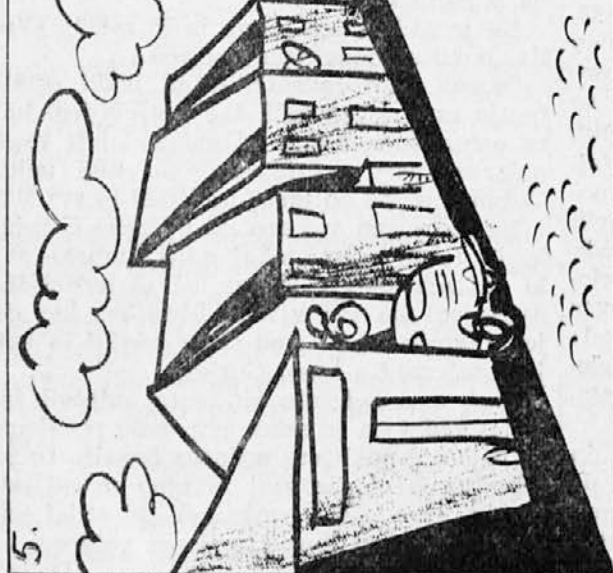
3

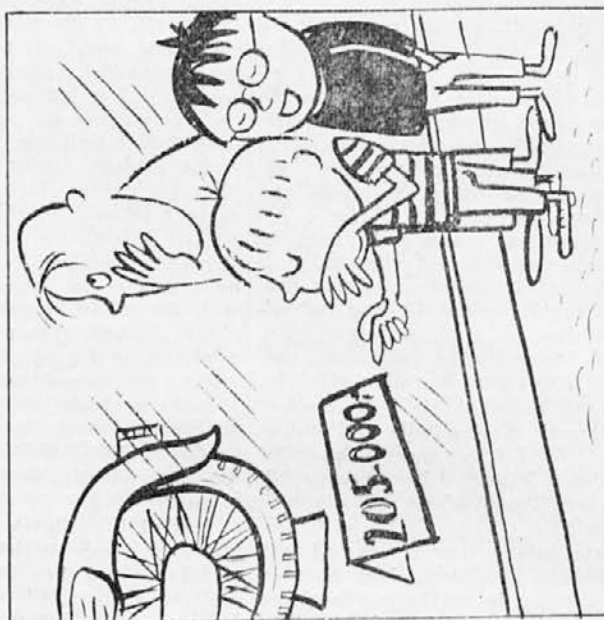
»Mislim, da veliko.«
 »Misliš, da ga mi vsi trije skupaj ne bi mogli kupiti?« je iznenada udarilo iz Darka. Pik pa je od presenečenja zažvižgal.
 »Ampak fanta, moped vendar veliko stane! Vse svoje prihranke damo lahko skupaj, pa najbrž še za pedal ne bo.« je dvomeče menil Pik.

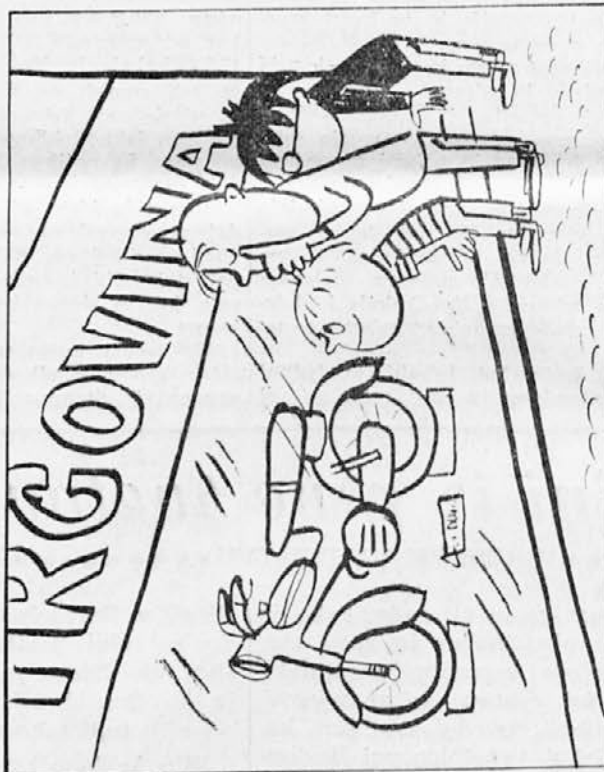
izgubil nogo, se prav lahko vozi z mopedom. Tudi Drejc bi se lahko. Prav zagotovo!«
 »Kje ga bo pa dobil?« je nejevoljno vprašal Pik. »Saj veš, kako je pri njih. Doma mu ga že ne bodo mogli kupiti, sam pa tudi ne.«
 Marko se je v zadregi popraskal za ušesom.
 »Misliš, da veliko stane?«

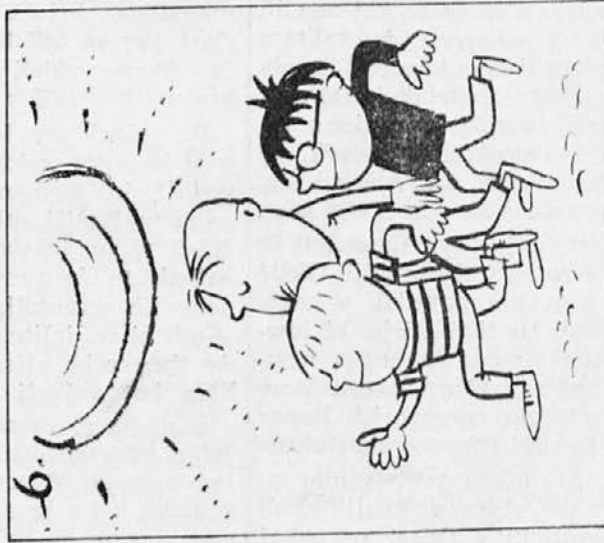
5. »Ali me boš spet zafrkaval, če nekaj vprašam?« je rekel Pik in gledal Darka.
 »Kaj pa?«
 »Misliš, da bi se lahko vozil z mopedom?«
 »Seveda bi se lahko, to vem zagotovo.« je zatrjeval Marko. »Petrov oče, ki je med vojno

»Osemnajst.« je tiho rekel Marko.
 »No, saj sem že včeraj povedal. Se za pedal ni.« se je Pik namrdnil.
 »Molči.« je jezno siknil Darka. »Če ni, pa še bo! Naj me pri priči kača piči, če ne bo. Drejc mora dobiti takle moped!«

rezervoar za bencin, svetlikajoča se luč, kovinski sijaj motorja, siv podolgovat sedež, rdeči blatniki, bleščeča kolesa s črno gumo, vse je bilo lepo, čudovito, vse, samo droben listek s ceno ne.
 »Dvesto pet tisoč.« je zlogoval Pik in samemu sebi ni verjel. »Koliko imamo pa mi?«

6. Nekaj minut je manjkalo do osmih, trgovine so bile še zaprte. Marko, Darka in Pik so že v ranem jutru pritiskali nosove na veliko izložbeno okno. Njihove oči so se ljubeče razlezele po bleščem mopedu, ki je bahavo stal v izložbi. Vse je bilo nepopisno lepo, čudovito — ovalni